

2017 – 90 éve hunyt el névadónk, Halis István,
a város és a gólyalábazás megörökítője

2017 – 90 éve hunyt el Halis István névadónk, a város és a gólyalábazás megörökítője

90 évvel ezelőtt, Halis István halálakor többen is olyanként emlékeztek rá, mint akinek köszönhető az, hogy Nagykanizsának van története, van múltja (Villányi Henrik: Halis nélkül nem volna múltuk, N. Szabó Gyula: Halis munkája nélkül nem volna Kanizsának múltja). Ezeknek a kijelentéseknek az igazságát szeretnénk érzékeltetni 2017-ben. Azért szeretnénk Halis munkáit olvasásra ajánlani, mert minden kanizsai számára érdekesek. Bátorít bennünket az a tapasztalat, hogy művei könyvtárunk házi másolataiként népszerűkké váltak. Abban bízunk, hogy 2017-ben új ruhába öltöztetve ezeket a műveket újabb olvasókat szerezhetünk névadónknak.

Halis nem csak a könyvtár névadójaként élhet a mai generáció tudatában. Neki köszönhetjük azt az írást is, mely a gólyalábazás fellegvárává vált Kanizsán sokak ismerős története lett.

Ez az újabb kori falábon járási hagyománynak az alaptörténete.

2017-ben a Könyvtárpártoló Alapítvány jóvoltából igazi gólyalábazós évvé válunk. Már több iskola csatlakozott a kezdeményezéshez. Az iskolákba kerülő gólyalábak először a könyvtár díszévé váltak, hogy később megjelenjenek az iskolák udvarán, végül pedig Kanizsa utcáin is.

N. Szabó Gyula ír a legmelegebb hangon Nagykanizsa fiáról. Több beszélgetésükből idéz a szerző, Halis halála előtti hónapból való az utolsó (Zalai Közlöny 1927. február 27. 2. p.):

Nagykanizsa fiáról

Írta: N. Szabó Gyula

Nagykanizsa fia volt. Hűséges, szerelmes gyermeke. Szerette azt a nagymultu várost egész szívvel. Neki szentelte minden szabad percét. Kutatott és írt. A poros aktákról, régi sárga, alig olvasható írásokról, mikor a port leverte, lefújta — még ekkor is arra gondolt: Kanizsai por ez is... A főgimnáziumot Kanizsán végezte — a hetedik osztályt Pécsen — és már a harmadik gimnáziumban érdekelte mindaz, ami Kanizsa. Hallgatta a régi öregeket, kereste a történelmi munkákat. Amit Kanizsáról hallott, vagy olvasott — feljegyezte.

— Talán az ötödikbe jártam — beszélte el nekem nem is olyan régen — amikor erősen megdöbbent a szívem. Azt olvastam valahol, hogy Kanizsa volt a török világban a Dunántul legfontosabb vára. Boldog voltam, mert szerettem szülőváramat. Igen, boldog voltam, hogy nagyon büszke lehetek rá, hisz valamiben egykoron a legnagyobb volt.

Amikor megismertem, már a Koronában ékezett. Ott találkoztam vele valami hatszor. Örültem, mikor mentem, mert szerettem. Mondta is. Szerettem volna ennek a lelkes és dolgozó nagy „vidéki” munkásnak

megcsókolni a kezét. S most, hogy nem kísérhettem el utolsó útjára a „drága kanizsai földbe” elszorul a szívem. Látom szobáját, ahol kincseket őrizte, látom erősen megrokkant alakját, sárga arcát és szeretném, ha sírni tudnék. De, kedves Pista bátyám, ha nekem valakim meghal — nem tudok könnyezni, csak feketék a nappalaim és elmaradnak a pihenést ajándékozó éjszakáim.

*

Utoljára január végén beszélgetünk a Koronában:

— Az apám kanizsai birtokos volt és az is szerette ezt a várost. Anyám, Andry Juliaona néha falura kíváncszott, de azután mégis csak itt temették el szegényül. Sok mesét tudtak szüleim.

Elhallgatott. Nézett maga elé. Sápadtabban mint szokott. Megszóltal végre alig hallhatóan:

— Nemsokára én is... Nem is baj. Pedig volnának terveim... Csak az a baj, nem tudok írni. Rossz a kezem, hamar elfárad.

Azután panaszkodott. Nem volt megegyedve senkivel, semmivel. Kritizált mindent és mindenkit. Kezertlen szót:

— Mindent rosszul csinálnak. Nem szép a színház. Milyen színház ez? Sohasem lépem át a küszöbét. Szegény pedig átlépte volna. Azt

is megszerette volna, hisz az is kanizsai.

Később a multról beszélgettünk. Elmondta, hol volt a kanizsai vár. A sápi ember neküllesztette:

— Azéri esell el, mert...

Ugy éreztem, restelte, hogy az ő drága Kanizsa várát elfoglalta a török.

Városi szolgálatát hozta elő:

— Szorgalmas tisztviselő voltam, pedig jobb szerettem volna írni, kutatni. 1883-ban léptem a város szolgálatába és ugyanabban az évben jelent meg az első elbeszéléseim és a *Magyarország és a Nagyvilág* c. szépirodalmi lapban. *Pünkösdi történet* volt a címe. Sokat írtam még ide is, oda is. Meg akartam már akkor írni néhány jó szóból Hegedüs kanizsai fiskális és Eötvös Károly választási küzdelmét. Érdekes, negyven éve motoszkál a fejemben, de mégsem írtam meg. Talán majd egyszer. A nyáron majd elmegyek valahová. Talán híssé megerősödöm és talán aktor?...

Később megfogta a kezemet: — Írja meg maga, uramócsém. Elküldöm az adatokat.

Szegény urambátyám elvitte magával.

Ezt is mondta egyszer:

— Szerettem volna megírni Nagy-

kanizsa történetét. Sajnos, álom maradt. És mikor arra gondolok, hogy azt nem tudtam megcsinálni úgy, ahogy elgondoltam — igen köfdusnak érzem magamat. És a múzeum? Ha Kanizsának egy, híres múzeuma lennel... Pedig lehetne. Ez volt a két nagy álma. Hogy az álomból nagy lett nagy illusztrált kötet és előkelő palota, de elszomorit... És úgy érzem, nem csináltam semmit.

— Nem élt hiába urambátyám, mert a volt kanizsai várnak volt egyik meglevevendetli bástyája, amely nem vész el, mert megvédi a ráhordott Sántes mozaik-ot, lelkes munkád becsé és az erőbódő kegyelet.

Szelleme! álljon örökké a magad hordta, rakta bástyán. Burditson, hasson és álmaiban éjszakákon, amikor a vidék napszámosai virrasztanak, szólj hozzájuk:

— Fiaim a hangyák is tudnak csudálatos várakat építeni.

Bocsáss meg Pista bátyám, neked csak a szorgalmad volt hangya, mert te voltál eddig Nagykanizsa város legnagyobb regőse, krónikása, régésze, jellegezője. És boldogan, megnyugodtan aludhat az, mert szerellett városod adósod. Tartozásod lefőtleszteni sohasem tudja, mert *ménkdd nélkül nem volna Kanizsának multja.*

KOPIYV

Villányi Henrik emlékbeszédében tisztelettel szól Halis Istvánról, nagyon pontosan érzékeltetve kanizsaiságának jellemzőit (Zalai Közlöny 1927. február 24. 2–3. oldalak.):

HALIS ISTVÁN

Mint csendes, a világtól és társadalomtól visszavonult ember hall meg 72 éves korában. Mint árvaszéki úrnők akkor ment nyugdíjba, mikor a háborus láthatáron a villám-lások már észlelhetők voltak. És ha ma csendes kimulásának nagyobb jelentőséget tulajdonítunk, mint olyan polgár halálának, aki köznap munkát végzett egész életén át, azt méltán tebeljűk, mivel *Halis István* jó néhány évtizedig Nagykanizsa város kulturtörténetének hivatott írója és a tollnak ügyes, érdekes és sok tekintetben művészi tehetséggel megáldott forgatója volt.

Mi minden jelenlékenyebb embert, aki köztünk él, gondolkodik és működik, fővárosi, sőt országos mértékkel mérünk. Nagyozolunk. Mit jelenthet nekünk az az író, művész, tudós, aki túlterjeszkedik a város, a megye határára és egyetemes érvényre igényt tart? Nekünk, kanizsaiaknak semmit, az országnak sokat. Ha *Somlyó Zoltán* versel, ha *Strém István* költeményeket ír prózában,

(mindkettő Budapesien élő kanizsai író) azt tapasztaljuk, hogy mentalitásuk úgy van beállítva, miként más országos jelentőségű íróé, de kanizsai vonatkozásban ők nekünk alig jelentenek valamit.

De ha *Halis István* a *Szines mozaik*-jában néhány poros aktából amelyet a városház irattárában talált, rekonstruálja és művészettel rekonstruálja Nagykanizsa város kulturáját, életfelfogását, gondolkodásmódját és az akkori élet lektetését, akkor a mi városunkat kelti új életre, a mi fejlődésünket világozza meg, a mi szellemünkben gondolkodik, érez, szomorkodik és humorizál. Ő a kanizsai szellemet maradék nélkül az-szimilálja a saját gondolkodásával és azt művészi formába öntötte. Ez a szellemi és lelki tulajdonsága adja meg azt az értéket, amelyet az ő egyénisége kanizsai vonatkozásban jelent. Ez a „Szines mozaik” volt az ő legnagyobb és legtartósabb sikere.

Megírta a szentferencrendi zárda történetét, írt regényt, amelyet a *Pesti Hírlap* közölt és írt számtalan tárcát a *Zalai Közlöny*-be. Minden sora a kanizsai föld, a kanizsai típus felmagasztalása volt. Az ő írásaiban semmi dialektika nincs, a világot átfogó eszméknek nyomát se találjuk bennük, de van bennük szemlélet, lokális szín, kanizsai zamat és jelleg. Az ő emberei élnek még ma is, csak más környezetben, mint ötven, száz, vagy százötven évvel ezelőtt. Ezeket az alakokat spekulációval megteremtteni nem lehet, ezeket csak tapasztalni, észrevenni és reprodukálni lehet. Azok az emberek nincsenek kigondolva, azok éltek, azoknak voltak élményeik, amelyek bennünket érdekelnek. Lelki szemünk elé való állításuk nem oly egyszerű szándékkal hajtható végre, ahogy mi hiszük. *Halls Istvánnak* meg volt hozzá a képzelőtehetsége, a magyar faji érzés, de különösen volt hozzá kanizsai érzéke. Az ő szavajárása nem az volt: *Budapesten így van, Budapesten úgy van.* Az ő eszménye *Kanizsa* volt.

Kanizsát szerette. Mint hivatalnok az árvák ügyét végezte, szeretett azzal dicsekedni, hogy neki nincs restanciája, de soh'se említette, hogy hivatala elég időt enged neki arra is, hogy irattári kulfatásokat végezzen és ez a ráérés volt a mi szerencsénk. E nélkül ma nem volna multunk.

Nem sokat társalogtam vele és mégis szerettem; nem szóltam hozzá, mivel ő is, miként *Mikszdth Kálmán*, azt állította magáról: *A költő olyan, mint a havasi kürt, csak távolról évezhető.*

Árvaságra jutott a városi múzeum is, amelynek megszervezője és első igazgatója volt. Kár, hogy a múzeumi elzártsága miatt oly kevesen ismerik *Halls Istvánnak* a helyi régészet terén szerzett érdemeit.

Irántunk érzelt szeretetelért hálás lehet neki Nagykanizsa város közönsége. *Halls István* garzonember volt. Csendes visszavonultságban töltötte napjait. Legyőzte őt korán beállott aggsága és végül szeliden közeledett feléje a halál február 23 án.

Villányi Henrik.

könyv

ZALAI KÖZLÖNY.

Az első számú...
 A második számú...
 A harmadik számú...
 A negyedik számú...
 A ötödik számú...
 A hatodik számú...
 A hetedik számú...
 A nyolcadik számú...
 A kilencedik számú...
 A tizedik számú...

HETENKINT EGYSZER, SZOMBATON MEGJELENŐ VEGYES TARTALMU HETILAP.

Kemény események belendül csinálva.

— Eredeti elbeszélés. —

(Nagy-Kanizsa város levele-tárában levő okmányokból.)

Irta: HALIS ISTVAN.

Urunk születése utáni 1801 ik esztendőben sokszor megfajult a feje Tóth József uramnak, Nagy-Kanizsa privilegiált város érdemes strázsamesterének.

A főfás Szobovics János csinyjeinek vala következménye, a mely per-sona a piaristák iskolájában syntaxista diák volt.

Igaz ugyan, hogy a diákot nem lehetett rajtakapui egyetlen kalamitáson sem, hanem azért mindenki bizonyos volt a felől, mikép Szobovics Jancsi főfaktora az összes csinyeknek.

Mert a nevezett diák nem maradt el soha, akár verekedés, akár pedig más-féle „vigasság” adódott elő. Pedig emellett a tanulásban is első volt.

Aztán ezek a csinyek nemcsak folyton szaporodtak, hanem a vá-on lurkók nem irtóztak felhasználni pajkos czéljaikra a szent dolgokat sem.

Egyik éjjel kilopták a város pajtájából a Szt.-Mihály lovát, macskát kötözték rá, és beleusztatták a gymnasium előtt lévő „Sárecz tenger”-be, hol reggelig nyivá-

kolt és agyonrémitette a boszorkányhivó lakósokat.

Máskor pedig a barátoknál veszettül ránczigtáltak ejnek idején a porta csengettyűjét. Az eső csakugy szakadt.

„Mit akarsz ilyen időben”, rivallt rá a kapunyitó fráter az ott talált gyerekre.

Ez pedig (minden második szónál bec-fülettudóan tisztelendő urnak szólítva a kapust), szépen elmondotta, a mire be-tanították. Hogy t. i. meg kell gyóntatni Szakáll István városi szenátor urat, mert hirtelen rosszszul lett.

„Várjon reggelig, mert ebben a sár-ban nem vihetjük el a Krisztus testét.”

— De tisztelendő ur kérem annyira oda van a szeasor ur, hogy talán nem éri meg a reggelt sem.

Erre a mondásra nem volt más teendő, mint elmenni a baldoklóhoz. Még pedig falábak nélkül. A falábakat a diákok már előre eldugták a kerítés mellé.

Olyan sárosak valának ugyanis ez időben a város utcái, hogy falábakon azoktak a sáron keresztül járni az utcák tulsó sorára.

De hát halmazthatlan kötelesség egy lélek megmentése. A kötelességtudó páter fülég sárosan érkezett meg Szakáll István portájára. Mikor azonban kitűnt volna, mikép az érdemes szenátor urnak kutya baja sincsen, — (lezáratva azt, hogy lá-bain kiass tántorgott, „a kadarka taszigá-lása miatt”) — akkor a telkiatya földhöz akarta csapni méltó haragjában a szent ostyát.

...és mai megjelenítése
Ferkovics József alkotásaként

